

DOMÈNEC UMBERT

MANUEL VÁZQUEZ MONTALBÁN, UN FEDERALISTA NO LOAPITZAT

Barcelones i Valències

Manuel Vázquez Montalbán (Barcelona, 1939), cronista d'una Espanya filtrada en Barcelona, fa d'una conversa de cafè una radiografia de ciutats, comportaments i moviments polítics.

Miquel Alberola i Fúlvia Nicolàs

--**S**enyor Vázquez Montalbán, ¿quants quilos ha perdut?

—Això només ho declararé en presència del meu advocat. Bé, he estat a règim alguns mesos, sobretot per qüestió d'avorriment... d'avorrir-me de la cara que feia, vull dir.

—¿Ha perdut, en tot cas, tants quilos com vots el PCE?

—Suposo que el PCE, sumant el pes de la gent que ha perdut, ha perdut molts més quilos que jo, però el partit els recuperarà i jo no.

—Ha patit molt.

—Sempre es pateix amb tot el que

és repressió dels instints i privació, però hi ha un aspecte divertit, lúdic, que és anar observant els canvis en un mateix, la recuperació d'una identitat que semblava perduda.

—Vostè, que mai no ha amagat la propensió a la gastronomia, en canvi, no hi ha afegit una obsessió per la imatge, pel disseny, per l'envoltori, com fan ara.

—Hi va haver una època de la meua vida en què em vaig guanyar la vida amb temes de disseny. Vaig fer una revista jo sol, del 66 al 69, que es deia *Hogares Modernos*. Així, vaig haver d'aprendre molt de qüestions de mobiliari, disseny, forquilles... de tot això. Ara hi ha un retorn a la cultura

formalista, i aquesta no és la meua obsessió. Tampoc no és una cosa nova. Mantinc una certa curiositat per aquests temes, derivada d'aquella època, dels coneixements que tinc. Hi ha molta gent que creu que, canviant el disseny d'un pis o fent més baixa una cadira, s'eliminarà el model patriarcal, però això ja es va veure que no podia funcionar. En canvi, mira la SIDA com està canviant els comportaments.

—¿Cap a quin model de societat anem?

—Des de la perspectiva catalana, per exemple, crec que anem cap a un *menage à trois* entre el model suís, el japonès i la sardana. És a dir: la pasteurització suïssa, l'eficàcia japonesa i els

valors més tradicionals i sòlids com la sardana, el pa amb tomàquet i el Barça. Una societat sense bacteris, on tot hom estarà molt neutre, molt descremat, molt *light*. Sense grans conflictes, sense infeccions ideològiques ni socials. Crec que la Barcelona postolímpica serà així, independentment de quins partits guanyin les eleccions. S'ha imposat el *màrqueting* electoral —al cap i a la fi, els partits són un reflex de la societat que els crea, que ofereix a la societat allò que la societat demana. La funció crítica està menyspreada.

—*Vostè va apuntar en el Congrés d'Intel·lectuals de València, que era previsible el sorgiment d'una nova consciència crítica.*

—Sí, jo crec que davant d'aquesta perspectiva que parlàvem es crearà una situació de malson. Se'ns ofereixen unes vivències socials d'una mediocritat insuportable. D'altra banda, aquest sistema social està generant pobresa, una pobresa d'un tipus distint a l'anterior. Això petarà, no amb una revolució, no amb una explosió... però ha de petar. A les ciutats podem trobar aquesta pobresa a la cantonada, en el que et neteja els vidres del cotxe o et ven una bossa de plàstic... A la societat rural, es detecta, sobretot, als puticlubs: ja n'hi ha tres o quatre en cada cruïlla de carreteres. És brutal, la quantitat de puticlubs que hi ha, crec que l'Estat espanyol en deu tenir la xarxa més important d'Europa. Suposo que el govern pensa en això quan parla de la importància de la macroeconomia, de l'economia submergida...

—*Tanmateix, encara no s'ha fet una anàlisi seriosa d'aquest quart món urbà, del sorgiment d'una nova pobresa que sembla endèmica.*

—El problema de l'atur no és nou. A les societats capitalistes sempre els ha interessat que hi hagi un remanent d'aturats, perquè serveix per a rebaijar el preu del treball. Això és congènit al sistema. Mai, però, no s'havia enfrontat aquesta qüestió amb el cinisme amb què ara s'està fent. Abans, s'atribuïa la manca de descripcions de la societat real a la repressió franquista, però en una situació democràtica ens estan venent igualment que vivim en una societat paradisiàca. S'utilitzen tots els mitjans de la democràcia per a enganyar sobre la situació real de la societat, i aquí comença el cinisme. I el cert és que no hi ha gaire literatura sobre tot això. La depressió dels 30 té tota una literatura. Hi ha la sensació que ara no val la pena dedicar-se a aquest tema, i sembla com si, en parlar-ne, estiguessis fent d'advocat del diable.

—*Vostè sí que en parla, de tot això, en les seves novel·les. ¿És cert que, esgotat ja Carvalho com a protagonista, serà Biscuter, un perfecte representant d'aquests sectors socials, qui en prendrà el relleu?*

—No és exactament això. En la pròxima novel·la, l'última de Carvalho, serà Biscuter qui tindrà un protagonisme més accentuat. La novel·la parla de l'obsessió mil·lenarista, que ja en l'any 1000 va preocupar tot Europa i que crec que també ara, acostant-nos al 2000, anirà esdevenint més i més obsessiva. A mi, m'agradaria fer una reflexió sobre el mil·leni, sobre el mil·lenarisme, la fi del mil·leni. Biscuter, efectivament, com altres sectors d'aquesta diguem-ne societat submergida, hi tindrà protagonisme.

—*Parlar d'això, ara, és també una part de les funcions de l'intel·lectual crític. Vostè ho és.*

—Jo no sóc un intel·lectual crític per voluntat pròpia. Això sempre és producte d'una trajectòria personal. No és tampoc un imperatiu moral, és el producte d'una formació personal, moral, política. Carvalho és una reflexió moral sobre la societat de l'època. Crec que estic fatalment condicionat per la voluntat de la crònica.

—*Es podria dir que, amb la quantitat d'obres que ha tret últimament, està buidant l'armari de materials que tenia guardats.*

—Bé, és que ara s'ha barrejat la sortida de les narracions sobre Carvalho que havia escrit per encàrrec per a la tele amb l'última novel·la, *Los alegres muchachos de Atzavara*, i amb el llibre *Barcelones*. La novel·la, ja la tenia escrita de feia temps, l'havia deixada reposar un any, i ara he introduït alguns canvis. Feia nou anys que estava començada, però em costava trobar-ne el punt just; les dificultats més grans, és clar, estaven en la primera part, que és la veu d'una persona acultural, un llenguatge difícil. Acabava amb la part de l'escriptor, i li vaig afegir la quarta.

—*Vostè, com la major part de novel·listes catalans que escriuen en castellà, té per tema la ciutat, el món de Barcelona.*

—A mi m'agrada el contrast dels comportaments, el contrast entre les diferents memòries, entre les classes socials. Per això, m'és tan important el teixit urbà d'una ciutat. És cert que ens dediquem a la ciutat. Estem en una escriptura molt relacionada amb la cultura urbana, i potser és perquè tenim

més sensació de ciutat que de país. Ara mateix comença una novel·la jove, urbana, en català, però hi ha tota una generació d'escriptors catalans, joves, que no han parlat mai de la ciutat. Potser és que els escriptors en llengua catalana se senten més representants d'una cultura nacional. Hi ha un lligam fort entre llengua i cultura. Un altre motiu, potser, seria la dificultat que tenen aquests escriptors catalans d'assumir la situació mestissa de Catalunya, i per això han optat per fer una literatura més intimista o històrica.

—*És una constant entre els escriptors en llengua castellana haver fet vicinitisme, en un moment o altre, de la seua condició, cosa que vostè mai no ha fet.*

—Jo mai no n'he fet. Considero que seria un sarcasme, tenint en compte la situació de subordinació i desigualtat que pateix encara la cultura catalana. Potser sí que hi ha hagut un cert puritanisme visceral contra els escriptors en castellà, però és una defensa enfront de la desigualtat cultural que té la llengua catalana. Crec que exagerar aquesta qüestió no porta enlloc. Algunes coses sí que m'han fet mal i m'han moles-

«Tot açò ha de petar... no amb una revolució, però ha de petar».

DOMÈNEC UMBERT

tat, com quan la Mostra de Cultura Catalana que es va fer a Madrid, crec que la Mostra sobre el Futur de Catalunya, on no van fer anar a cap escriptor en castellà, quan sí que hi havia arquitectes, dissenyadors, etc, sobre els quals em consta que són d'un espanyolisme visceral, i que no han tingut cap relació amb la cultura catalana.

En canvi, als escriptors, no ens hi van deixar anar. Però d'aquí a parlar de persecució em sembla una *xorrada*, un exercici de mala fe. L'escriptor progressista en castellà a Catalunya ha passat d'una visió paternalista del fet nacional català a tenir la sensació que se li està prenent una part del seu territori, del qual durant el franquisme, i per les condicions que s'imposà a la llengua catalana, ell tenia l'hegemonia. D'aquí deriva una reacció de defensa..., però jo crec que això necessita un raonament, cal raonar-ho, perquè és un error.

—*Félix de Azua deia, en una entrevista recent, que els escriptors que escriuen en castellà des de Catalunya s'acabaran penedint d'haver-se quedat aquí, perquè mai no podran esperar recompenses com un premi Cervantes, ni*

la comprensió dels altres escriptors espanyols que no viuen a Catalunya. ¿Té base aquest sentiment de doble marginació?

—És cert que a Madrid hi ha una gran incomprensió respecte a nosaltres. Allí es pensen que els escriptors que escriuen en castellà a Catalunya tenen un castellà sospitós, unes claus diferents d'entendre el món... Té una certa base, això, sí.

I, a més, és que és un fet culturalment nou, que aparegui una promoció d'escriptors en castellà a Catalunya. Fins l'any 39, pràcticament, no n'hi havia, i davant aquest fet, els escriptors castellans tenen una reacció molt semblant a la de molts escriptors catalans: ens veuen com a usurpadors d'un panorama literari que de fet pertany a l'Espanya de veritat i al castellà de veritat, que és el de Valladolid, Burgos i Madrid.

—*Acaba de traure un llibre en català, Barcelones.*

—Acabo de publicar un llibre que m'han traduït al català. Crec que treure un llibre sobre Barcelona, que és un llibre sobre el país, perquè parlar de Barcelona és parlar de la història de

Catalunya, i no donar l'oportunitat a la persona que és habitualment lectora en català, hauria semblat un contracte. En canvi, no pensen que això és un recurs comercial, perquè molta gent prefereix comprar el llibre directament en castellà, ja que considero que és més directe, més meu. La versió catalana és molt ben traduïda, però és traduïda. Per tant no ha estat un càlcul de caràcter comercial, sinó de caràcter ètic: faig un llibre sobre la ciutat, doncs, que surti en la llengua del país.

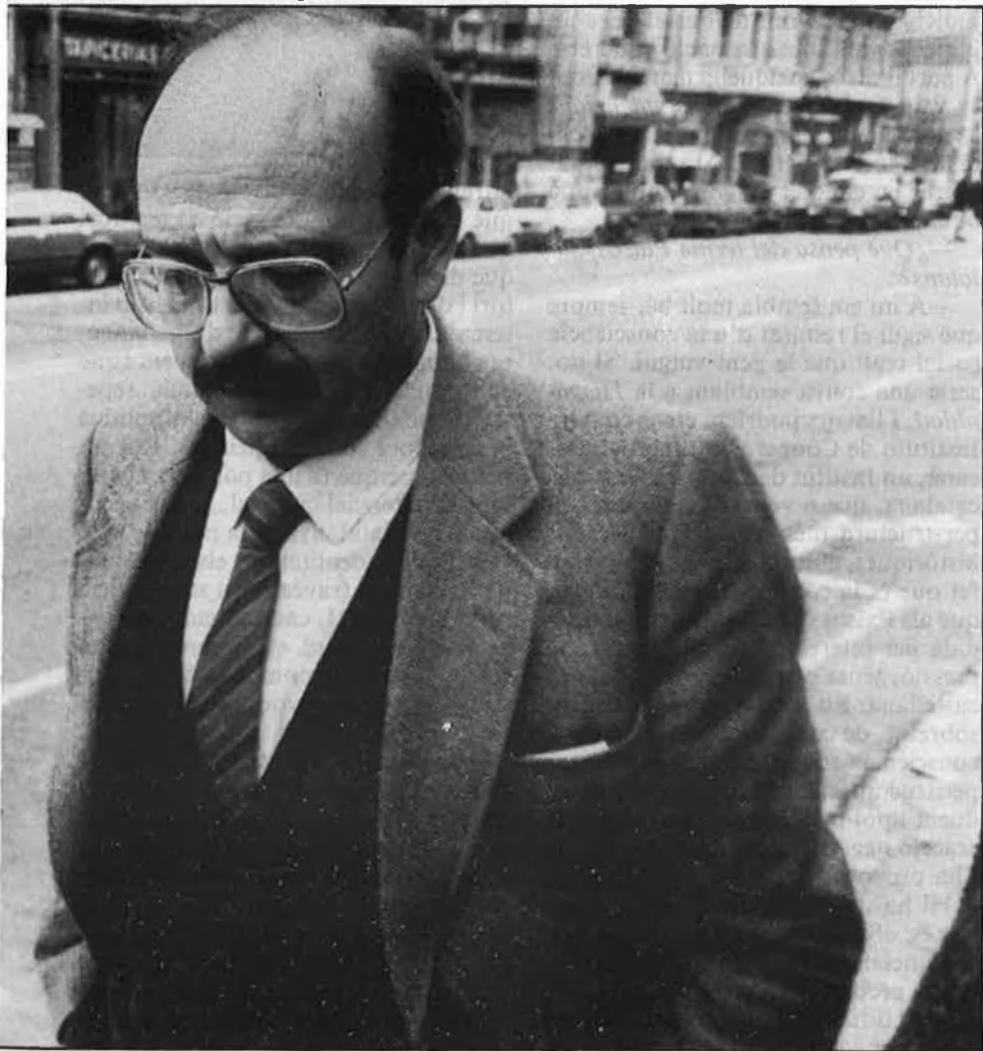
—*Barcelones, d'alguna manera, ¿enganxa amb tota la tradició d'odes fetes a la ciutat pels escriptors catalans?*

—Molt poc. Més aviat enganxaria amb l'oda de Pere Quart, més que amb les de Maragall o Verdaguer. És una visió agredolça de la ciutat; no és una visió laudatòria sense límits, com poden ser les odes. Tampoc no és un llibre victimista; en canvi, recull tots els elements de cultura victimista que hi ha a la consciència social catalana i barcelonina, justificats perquè és una ciutat que està en perpetu estat de setge. És una ciutat que, des del segle XVII, ha patit tota classe d'intents de desidentificació. Això ha creat una certa cultura de victimisme, lògica, que fa que a Barcelona li sigui més fàcil d'autodefinir-se a la defensiva. I això és una mica el problema general de tot el país, però moltes vegades, quan estan acusant la visió catalana de victimisme, obliden una cosa que la psicologia té comprovada: que el pitjor que li pot passar a un que té mania persecutòria és que el persegueixin de veritat.

—*¿Vostè creu que Barcelona és un quist dins Catalunya?*

—No crec que es pugui parlar de la mateixa relació que hi ha entre Estats Units i Nova York, o Berlín Occidental i Alemanya, que són com quistos que no tenen res a veure amb el context del seu país. Al segle passat, els barcelonins pràcticament no existien; és a dir, Barcelona va ser una creació de Catalunya: des del proletariat finals industrials i polítics del XIX, bàsicament tots són de fora. L'única figura del XIX que és barcelonina és Pi i Margall; els altres són de Vilasà o d'Olot.

Després, sí que hi ha un vincle, sobretot a partir de les onades d'immigració d'altres indrets d'Espanya. Aquí s'han creat unes relacions socials diferents de les equivalents a una visió globalitzadora de Catalunya, però a petita escala. En molts llocs de Catalunya s'ha repetit el mateix fenomen. A Catalunya hi ha una relació camp-indústria que no és la mateixa de Bar-

celona, però a tot arreu et trobes un petit nucli industrial on s'han creat relacions socials semblants a les barcelonines: immigració i problemes de com s'integra això o no. Per tant, quan algú diu que la Catalunya de veritat comença a Vic, això és una afirmació de *baratillo*.

—*¿Aquestes relacions de què parla creen un antagonisme polític entre ciutat i país?*

—Lògicament, la capital concentra la part més determinant de la població, la part més determinant del contingent immigrat. Una capital que és un gran mercat cultural, una fàbrica de cultura, lògicament crea un cert *décalage* amb relació a la resta del país. Però la mateixa relació interna del país amb Barcelona, com a centre nodridor de tot això, fa que no hi hagi un divorci important. Hi ha sempre el greuge comparatiu que qualsevol capital de província pot considerar que Barcelona és centralista, però també la gent d'Ampostà pot considerar que Tortosa és centralista, i la gent del Raval, que l'Eixample és centralista. Són mecanismes de zoologia cultural que funcionen sempre.

—*¿Fins a quin punt un escriptor tria la llengua en què vol escriure?*

—Hi ha escriptors que decideixen escollir un idioma forçats per circumstàncies alienes: el cas de Nabokov, un home d'origen rus que tria l'anglès perquè viu als Estats Units i, si escriu en rus, això li resta divulgació. Ara, normalment és la llengua qui t'escull a tu, per circumstàncies diferents. En el meu cas, perquè jo sóc un home de formació castellana, del món de la immigració, que visc en un món immigrat fins que vaig a la Universitat. El meu era un món tancat de classes populars que rep l'ensenyament totalment en castellà; la ràdio i la premsa eren en castellà i tampoc per família no podia tenir un coneixement del que era la cultura catalana.

Jo sé qui és Carles Riba quan arribo a la Universitat. Fins aquell moment, per a mi, el món de la cultura catalana no és un món natural, són les peces de radioteatre de Ràdio Barcelona: *L'Amàlia, Amèlia, Emília i el senyor Esteve*, de Rusinol, però desconec l'existència d'un món cultural. Pensa que, quan a nosaltres ens ensenyaven literatura, apreníem Raimundo Lulio i els títols de les obres en castellà, com si mai no hagués existit una literatura en català.

—*Però totes aquestes condicions, senyor Montalbán, em fa la impressió que eren les mateixes per a molta gent que ha triat el català...*

—No, perquè molts d'ells són de família d'origen català i han parlat el català des que van néixer. I en alguns casos s'ha produït un trencament, sobretot en la gent que pertanyia a classes populars: és el cas de Marsé o el de don Joaquín Marco, que és del meu barri. Ara, els casos de gent d'una petita burgesia il·lustrada catalana van poder conservar molt més el sentit de la llengua, en un sentit defensiu.

—*Vostè va escriure en certa ocasió que els escrits de Joan Fuster eren els que més irritació li havien produït des que va aprendre a llegir...*

—Sí, ho recordo, va ser una dissordada entrevista que va sortir a EL TEMPS, i jo em referia concretament a un escrit, al pròleg que va escriure a les obres d'Espriu. Jo el vaig llegir a la presó de Lleida. Fuster parlava dels escriptors en castellà de Barcelona com a això: «escriptors castellans» residents a Barcelona, amb un sentit despectiu que em va empenyar molt llavors. Jo era molt jove i tenia una capacitat d'empenyament superior a la que tinc ara, i vaig fer aquell comentari en una entrevista a Raimon, en el llibre *La Nova Cançó catalana*. Però això no és un judici globalitzador de Fuster. Era un judici davant una afirmació concreta. A part d'això, en aquella mateixa època vaig llegir *Nosaltres els valencians* i sempre he conservat un gran respecte intel·lectual per ell. Ara, aquell paràgraf en concret em va semblar una *boutade* fusteriana.

—*¿Què pensa del terme Països Catalans?*

—A mi em sembla molt bé, sempre que sigui el resultat d'una consciència social real: que la gent vulgui. Si no, seria una conya semblant a la *Hispanidad*. I llavors podríem crear com un Instituto de Cooperación Iberoamericana, un Institut de Cooperació Intercatalana, que a veure si seria una superestructura més o no. Hi ha raons històriques, culturals, ... Ara, hi ha un fet que és la consciència social, i crec que als Països Catalans està molt dividida per interessos de tota mena i la pressió, sense cap dubte, de la cultura castellana. En aquest moment depèn, sobretot, de com es treballa això de la consciència social. Si es crea una superestructura fictícia, pot ser contraproductiu i pot provocar un moviment de reacció negativa i perillosa. De fet, ja l'ha provocat.

Hi ha una frase del Fuster inicial, que és: «Si no som catalans, és que som provincians», que és la que més irritació ha produït al llarg del temps. I això és molt difícil, perquè forma part d'un element que no s'ha estudiat gaire en

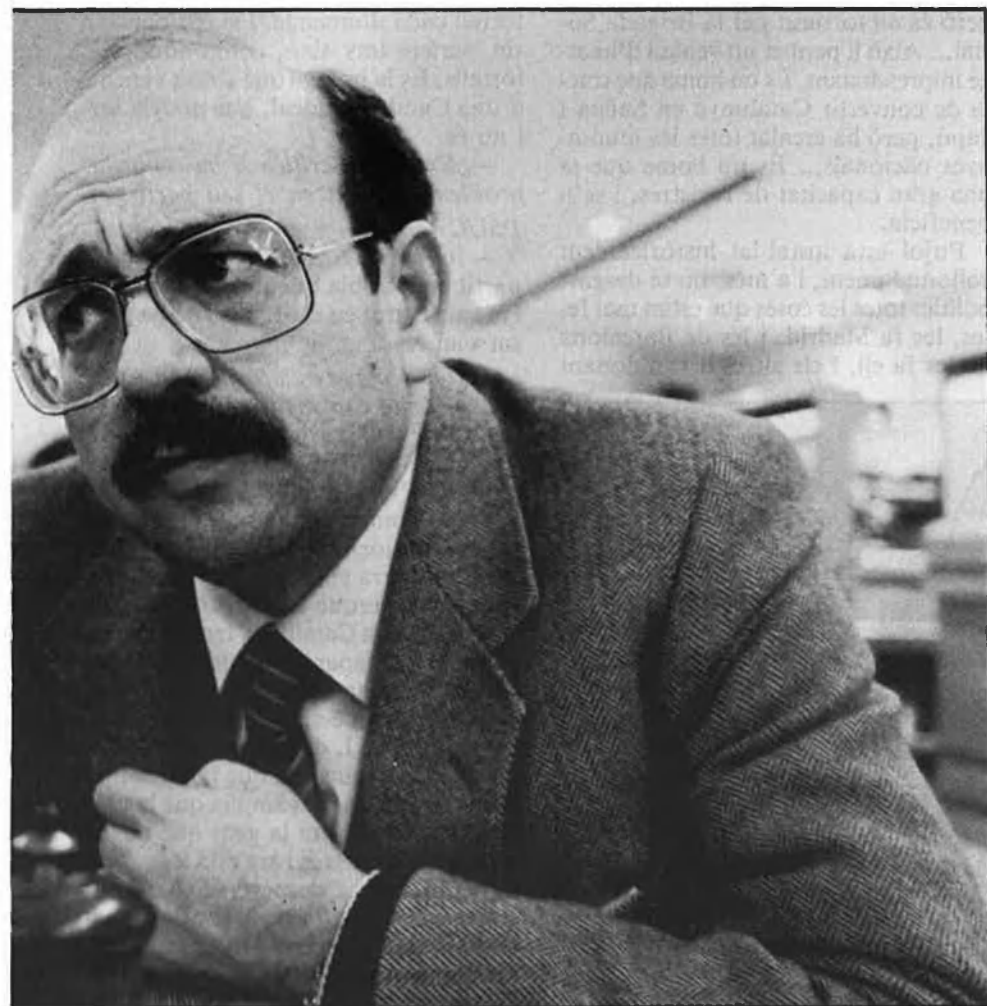

DOMÈNEC UMBERT

la relació social: la zoologia. Jo crec que la gent té una sensació de territori que ve d'elements molt complexos, i que discutir ara aquesta visió de territori i de construir ara una dimensió intercatalana, sent just que d'una manera voluntària això es tiri endavant i que culturalment es doni una batalla, repetixo que, des de la dimensió política i social, pot ser molt perillós. Pot ser perillós, perquè fa una por a ser absorbit pel potencial cultural, social i econòmic de Catalunya; una por que això mistifiqui la identitat que els valencians poden tenir a través de la seva trajectòria històrica. I, cada vegada que ens acostem cap al sud, el sentiment és més fort. I repetixo: només amb voluntarisme es podria provocar un efecte contraproductiu.

—*Últimament, vostè s'ha relacionat prou amb València, ¿és tan diferent de Barcelona?*

—Són dues ciutats ben diferents, segons els resultats d'unes relacions socials ben diferents. Aquí hi ha un tarannà format per tota la tradició industrial, comercial, portuària, ... i a València, la relació social està i ha estat condicionada per una ciutat creada en funció del camp i dels elements

«Ramoneta, Madrid, i puta, Barcelona».

emancipats del camp. Això crea un aspecte diferent i una visió diferent; especialment, elements caracterològics difícils de definir. Per exemple, és molt més tancat el català que el valencià. El valencià té una visió molt més oberta, i encara que aquesta paraula m'esborrone tant, però algunes vegades té un cert sentit, més «mediterraneïtat». Veig símptomes d'una conducta externa de relació lúdica amb l'existència molt més clara en els valencians que no en els catalans.

A un altre nivell, la consciència autonòmica ha creat a València una voluntat d'acceptar el seu propi món, de tenir-ne consciència, de salvar el que puguis. Hi he apreciat amb el pas dels darrers deu anys una voluntat de salvar la pròpia identitat des del punt de vista arquitectònic i des de tots els punts de vista. Ho atribueixo a l'augment de sensibilitat de país, no sé si m'equivoco o no, almenys com a intenció.

—*¿Com veu un escriptor militant el bipartidisme intel·lectual que hi ha actualment a Catalunya?*

—És un fet irreversible que reflecteix el cinisme instal·lat en totes les instàncies culturals i polítiques del país. Aquí

només es fa la crítica de l'escriptor compromès si està compromès amb l'esquerra d'una manera explícita. Ara tothom està compromès i ha pres posició ideològica i tothom està fent ideologia centrista. És a dir, el partit majoritari cultural d'aquest país és centrista: tothom ho practica i ningú no ho denuncia. Això sembla que és objectivisme i neutralisme, i jo diria una altra paraula: són centristes. La majoria és centrista i tracta d'imposar aquesta ideologia.

Llavors, l'escriptor que ha tingut un passat com a escriptor compromès té un cert sentit del ridícul, que fa el ximple si continua el seu compromís. I es baixa del carro i es passa al que ell considera la modernitat, que és no tenir cap compromís aparent, però a l'hora de la veritat, quan arriben els grans reptes, diu la seva i pren posició. Això és bastant general a Catalunya i a l'Estat espanyol. Aquí a Catalunya aquesta bipolarització és nefasta, perquè afecta a tota la vida social i política i cultural del país. Estem vivint un bloqueig, una empenta històrica a nivell de competència entre dos blocs que està paralitzant al país la capacitat de pensar en ell mateix i tenir una visió de

futur diferent. Està tot hipotecat per aquesta baralla, aquest partit de ping-pong que impossibilita una avantguarda crítica civil.

—*Així com fins ara només se sentien els intel·lectuals socialistes, ara fa la impressió que hi ha una organització convergent naixent. ¿Hi ha pensament real? ¿És una instrumentalització?*

—Crec que hi ha un cert intent de crear organicitat, de crear dos cossos intel·lectuals, més o menys orgànics, que tracten de fer de proveïdors d'ideologia. De fet, això és un plantejament viciat, perquè impedeix un desenvolupament dialèctic del pensament en connexió a la realitat. Acabaran fent la ideologia que necessitin els blocs. Per exemple, hi ha el cas de la Corporació Metropolitana. Els socialistes defensen una posició determinada i, els convergents, una altra. I acaben fent la ideologia que defensa una estratègia o altra; un fet que pot impedir un plantejament real de si això és necessari o no.

—*¿De quins grans temes s'hauria de parlar?*

—De problemes que no estan resolts. Una organització social, econòmica i política que permeti la participació en el sentit econòmic i cultural, la qual cosa implica un sistema de producció diferent. Un projecte nacional que tingui molt clar el projecte d'estat i que no es quedi al terreny de les ambigüitats i del doble joc. No s'ha d'estar jugant a la puta i la Ramoneta: puta de dia, Ramoneta de nit; Ramoneta, Madrid, i puta, Barcelona. Aquests dos són els fonaments més importants.

—*¿Com es defineix vostè?*

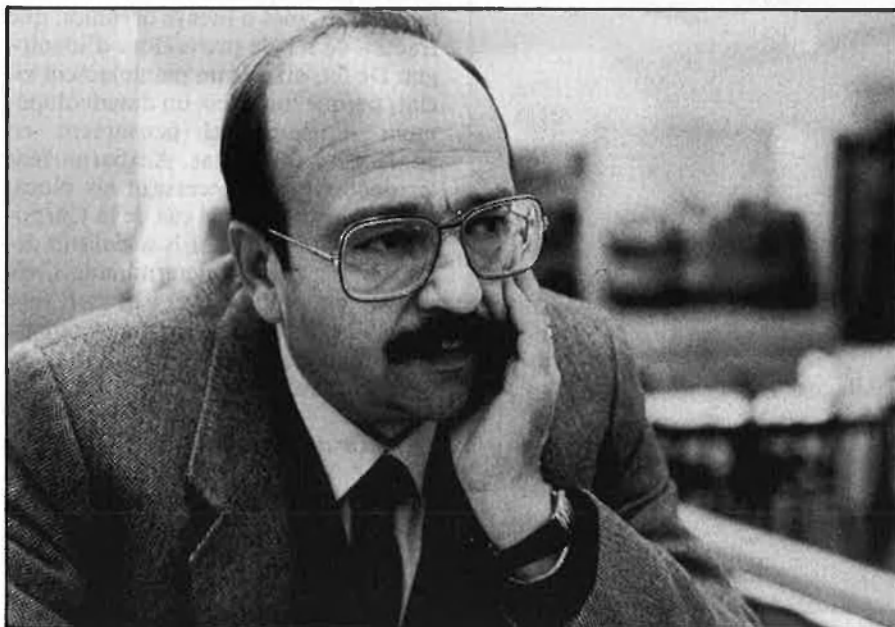
—Federalista, amb un sentit no loapitzat. Federalista, tenint en compte el federalisme que cada nacionalitat espanyola necessita, no un federalisme suposadament homogeneïtzador que a la llarga seria una nova versió de l'estat de les autonomies. I això implica un pacte d'estat, perquè, si no, es fa aquell joc de ser més nacionalista que déu quan reps un *nano* de la Crida, i ser més partidari de l'estat que déu quan reps a Madrid el premi d'*Español del año*.

—*L'altre dia va dir, vostè, que a Catalunya el nacionalisme està segrestat.*

—Sí, el nacionalisme està segrestat, i inclús la possibilitat de desenvolupar una idea nacional està segrestada. I no em refereixo només al pujolisme. Crec que el felipisme és l'altre terme de la qüestió. El felipisme s'ha convertit en el pal de paller d'una idea d'estat que

és aquí. Llavors, per al felipisme, com ha dit Obiols, el fet diferencial català és una *assignatura pendent*. No tenen instruments ni polítics ni culturals per poder assumir aquest fet. Això, a un altre nivell, al País Basc ha donat lloc a una crisi salvatge; aquí ha donat lloc a una crisi de diferent mena, però a una crisi evident de fons que afecta tota la vida política catalana.

—Amb això, vostè coincideix amb les definicions de pujolisme i felipisme de Jaume Lorés...

«El problema que tenen els radicals espanyols és trobar la Cicciolina».

—Jo reivindico la paternitat d'aquesta qüestió. El primer que va parlar de pujolisme i felipisme em sembla que vaig ser jo.

—¿I com ho defineix?

—Com a dos sistemes de populisme, com a dos intents de monopolitzar el debat i de convertir-lo en un joc creuat entre dos intents d'hegemonies.

—¿El preocupa l'ascensió del nou nacionalisme espanyol?

—Fa uns anys era més evident. En aquest moment, els eixos vertebradors del nacionalisme espanyol són diferents, però continuen sent els fonamentals: un partit d'estat, on fatalment sembla que el PSOE tingui l'hegemonia, la Guardia Civil i la lliga nacional de futbol. Ara, crec en la necessitat d'un pacte d'estat. No sóc separatista en el sentit nacional.

—¿Com interpreta vostè el pujolisme?

—És un nacional-populisme amb elements personalistes molt importants. Per exemple, Pujol és un banquer, però també és un resistent; Pujol és un home que tracta de tranquil·litzar la dreta nacional catalana,

però és un torturat per la Brigada Social... Això li permet un ventall d'imatge impressionant. És un home que tracta de convertir Catalunya en Suïssa i Japó, però ha escalat totes les muntanyes nacionals... És un home que té una gran capacitat de registres, i se'n beneficia.

Pujol està instal·lat històricament collonudament, i a més, no té desgast polític: totes les coses que estan mal fetes, les fa Madrid, i les de Barcelona no les fa ell. I els altres li van donant

tortell cada diumenge, i si ens deixessin, seriem tots això, compradors de tortells. És la imatge que s'està venent d'una Catalunya ideal, que podria ser i no és.

—¿Exercir la crítica li ha reportat problemes inclús en el seu partit, el PSUC?

—Jo he tingut problemes amb el partit em sembla que des de l'any 62, i hi vaig entrar en el 61, però no ha passat mai res.

—¿Quin paper està fent el PSUC ara? ¿S'està convertint en un satèl·lit del PSC?

—El PSUC ha d'arreglar dues coses alhora. D'una banda, el problema de la unitat comunista, perquè això és un element distorsionador de la consciència d'esquerra en el país. I és un gran problema, perquè els partits comunistes que hi ha a Catalunya tenen els seus aparells, i els aparells tendeixen a conservar la caseta i el tortell. Els fa por la unitat, perquè això costaria carreres polítiques. I, de l'altra, refer el teixit social d'esquerres, que implica una visió estratègica més àmplia que la unitat comunista: tota la gent que abans ha estat d'esquerres i ara està a l'expectativa, ¿com es desperta això, si tot conspira perquè la gent continuï instal·lada amb una certa privacitat? Lluitar contra l'escepticisme és el problema més greu.

—¿Això, ho desperta l'aparició del Partido Radical?

—Depèn si troba la seva Cicciolina, perquè ara el problema que tenen els radicals, després de trobar Fernando Savater i Miguel Bosé, és trobar la Cicciolina. A banda del respecte personal que pugui merèixer-me Savater com a intel·lectual i Bosé com a cantant, no acabo de veure les creacions de caràcter artificial. Per oportunisme o per novetat, igual tenen un cert èxit, però no és la solució vertebradora, perquè és un partit situacionista, que actua davant reptes concrets, sense un marc ideològic clar. Això fa pensar en un partit merament tàctic.

—¿Què l'ha marcat més a vostè? ¿La lectura de Marx o els discos dedicats de Ràdio Miramar?

—Ni una cosa ni l'altra. La lectura de Marx em va ajudar a comprendre la història, i les cançons de Ràdio Miramar em van ensenyar que tothom té uns sentiments i que no ha canviat gaire. Vull dir que, quan escolto una lletra d'El Último de la Fila, trobo que els problemes fonamentals del comportament i la conducta són molt semblants als de les cançons d'Antonio Machín. □